

Üniversite Öğrencilerinin Kültürel Zeka Düzeylerinin Olumsuz Otomatik Düşünceler ve Bazı Diğer Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi

Evaluation of Cultural Intelligence Levels of Female University Students According to Negative Automatic Thoughts and Some Other Variables

Gül ERGÜN¹, Aysun GÜZEL²

ÖZET

Bu araştırmanın amacı kız üniversite öğrencilerinin kültürel zeka düzeylerinin olumsuz otomatik düşünceler ve bazı diğer değişkenlere göre değerlendirilmesidir.

Araştırma tanımlayıcı tipte planlanmıştır. Araştırmada, örnekleme kız öğrenci apartlarında (7 adet) kalan 400 (n) kız üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Evren apartlarda kalan tüm öğrenciler olarak belirlenmiştir (N=552) ve örneklem seçimine gidilmeden evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Örneklemin %72,5'ine ulaşılmıştır. Araştırmayı gerçekleştirmek için apart yönetimlerinden yazılı izin alınmıştır. Veri toplamada, Kültürel Zeka Ölçeği, Otomatik Düşünceler Ölçeği ve araştırmacılar tarafından hazırlanan sosyodemografik verilere yönelik form kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS-19 yazılım programı kullanılmıştır.

Araştırmaya 400 üniversite öğrencisi katılmıştır. Öğrencilerin olumsuz otomatik düşünceler ölçeği puanı $85,90 \pm 24,41$ (en az=30; en fazla=150) bulunmuştur. Bu değer olumsuz otomatik düşüncelerin ortalama düzeyde olduğunu göstermektedir. Kültürel zeka puan ortalaması $81,61 \pm 16,49$ (en az=22; en fazla=128) olarak bulunmuştur. Öğrencilerin kültürel zeka seviyesi ortalama düzeydedir.

Olumsuz otomatik düşüncelerin kültürel zeka üzerine etkileri vardır. Kitap okumanın üst bilişsel zekaya olumlu etkisi vardır.

Anahtar Kelimeler: Üniversite Öğrencisi, Kız, Kültürel Zeka, Negatif Düşünme.

ABSTRACT

This research aims at evaluating according to other some variables and the negative automatic thoughts of cultural intelligence levels of female university students.

The research was planned to be descriptive. The study is planned as a descriptive type. In the research, 400 (n) female university students were included in the sample student's apartment (7 units). The sample was determined to be the whole of the universe (N=552). The sample has reached 72.5%. A written permission was taken from the management of hostels regarding the research. Cultural Intelligence Scala and Automatic Thoughts Scale; the form towards socio-demographic data prepared by the researchers was used. SPSS-19 software programme were used to analyze the data.

The participants were a total of 400 people. Negative automatic thoughts scale of respondents found a total of $85,90 \pm 24,41$ (min=30; max=150) points. This value represents the average level of negative automatic thoughts. Cultural intelligence scale total score of $81,61 \pm 16,49$ (min=22; max=128) was found. Cultural intelligence level of students is average.

Negative automatic thoughts have its effects on cultural intelligence. Reading a book has a positive effect on high cognitive intelligence.

Keywords: University Student, Female, Cultural Intelligence, Negative Thinking.

*Bu çalışma International Congress on Nursing (16-18 Mart 2017, Antalya) sözel bildiri olarak sunulmuştur.

¹Yrd. Doç. Dr. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi- Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü.

²Yrd. Doç. Dr. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi- Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü.

GİRİŞ VE AMAÇ

Yıllardır değişim ve gelişim gösteren zeka kavramı literatürde çeşitli yönleri ile her zaman etkin şekilde yer almıştır. En genel anlamıyla zeka, bireyin çevreye uyum sağlama yeteneğidir.¹ Çevreden gelen uyarılara yanıt verme hızı ve hızın kalitesi zeka göstergesi olarak kabul edilir. Yaşanılan döneme göre yeni ve farklı zeka kavramları ortaya atılmıştır. Bir dönem duygusal zeka önem kazanmıştır. Gardner (2006) tarafından, çoklu zeka kuramı çalışmaları literatürde yer aldıktan sonra zeka kavramı farklı boyutlar kazanmıştır.¹ Howard Gardner zeka kavramı ve zeka çeşitlerini açıklarken her zaman zekanın kültürle ayrılmaz bir bileşen olduğunu ve zekanın bulunduğu kültürel yapı içerisinde değerlendirilmesinin önemini vurgulamıştır. Türk Dil Kurumu'na göre, "Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde üretilen bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere aktarmada kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü olarak tanımlanan kültür içerisinde ele alınan zeka kavramının zamanla gelişimi ile kültürel zeka kavramı doğmuştur".² Earley ve Soon'a (2003) göre; "Kültürel zeka farklı bir toplumdan gelen bir kişinin, alışık olunmayan jest ve mimiklerinin kendi ülkesinden biriymiş gibi değerlendirip yordayabilme becerisidir".³ Ülkemiz, gerek yurtdışından gerekse yurt içinde şehirler arasında göç hareketliliğine sahiptir. Dolayısıyla çok fazla kültürü bir arada

bulunduran bir ülkedir. Böyle çoklu kültürel yapıya sahip bir ülkenin özellikle genç nüfusunun kültürel zekâlarının yüksek olması istenilen bir durumdur. Üretkenlik dönemlerindeki gençlerin üretime yönelik aktiviteleri sırasında, çeşitli iletişim kanallarıyla başka kültürel yapıları tanıma çabaları bir gereklilik olmaktadır.^{4,5,6} Dolayısıyla çeşitli meslek gruplarına yönelik hazırlanan eğitim sürecindeki üniversitelilerin kültürel zeka düzeylerinin ve buna etki eden değişkenlerin öğrenilmesi önemlidir. Literatürde özellikle kadınların farklı zeka türlerine ilişkin düzeyleri, bilişsel süreçleri ve problem çözme, girişkenlik gibi bazı yetilerinin erkeklerden daha düşük olduğu saptanmıştır.⁷⁻⁹ Kadınlara toplum tarafından atfedilen annelik, eş ve benzeri roller kadınların kültürel algısını, bilişsel süreçlerini kullanmasını sınırlandırabilir.¹⁰ Bu bakımdan üretim basamaklarında giderek daha fazla yer alan kadınların kültürel zeka düzeyleri ve zeka düzeylerini etkileyen faktörleri belirlemek çok önemlidir.

Bu araştırmanın amacı bir üniversitede öğrenim gören kız öğrencilerin kültürel zeka düzeyi ile öğrenim durumu, çalışma durumu, gelir düzeyi, ders başarı algısı, anne-baba medeni durumu, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, sanat ve sporla ilgilenme, sinema ya da tiyatroya gidiş sıklığı, bir yılda okunan kitap sayısı ve olumsuz otomatik düşünceler ölçeği arasındaki ilişkinin değerlendirilmesidir.

MATERYAL VE METOT

Araştırma Mart-Nisan 2016 tarihleri arasında yürütülen, tanımlayıcı tipte epidemiyolojik bir araştırmadır.

Araştırmanın Hipotezleri

• Öğrencilerin kültürel zeka seviyeleri yüksektir.

• Öğrencilerin kültürel zeka seviyeleri yükseldikçe olumsuz otomatik düşünceleri azalmaktadır.

• Öğrencilerin kültürel zeka puanları öğrenim gördükleri bölüme göre farklılık gösterir.

• Öğrencilerin kültürel zeka puanları uzun süre yaşadığı yere göre farklılık gösterir.

- Öğrencilerin kültürel zeka puanları kitap okuma alışkanlığına göre farklılık gösterir.
- Öğrencilerin kültürel zeka puanları akademik başarı algısına göre farklılık gösterir.
- Öğrencilerin kültürel zeka puanları sigara ve alkol kullanma alışkanlıklarına göre farklılık gösterir.
- Öğrencilerin kültürel zeka puanları sanat ve spor dalı ile ilgilenme düzeyine göre farklılık gösterir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri araştırmacılar tarafından literatür taranarak oluşturulan ve sosyodemografik özellikleri belirlemeye yönelik olan 20 soru, Kültürel Zeka Ölçeği ve Olumsuz Otomatik Düşünceler Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır.

Kültürel Zeka Ölçeği

Kültürel Zekâ Ölçeği (KZÖ) Ang ve diğ. (2004) tarafından geliştirilmiş ve İlhan ve Çetin (2014) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır.^{11,12} Kültürel zekâ ölçeği bireylerin kültürel zekâlarını ölçmek amacıyla hazırlanmış kendini tanımlama (self-report) türünden bir araçtır. Ölçek 7'li likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir ve 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin orijinal formu üst biliş, biliş, motivasyon ve davranış olmak üzere dört boyutlu bir yapıya sahiptir. Ölçeğin üst biliş alt boyutunda, bireylerin sahip olduğu kültürel bilgiler üzerinde kontrol sahibi olup olmasını ve sahip oldukları kültürel bilgileri anlamada kullandıkları zihinsel süreçleri yansıtan 4 madde bulunmaktadır. Ölçeğin biliş alt boyutunda bireylerin farklı kültürler hakkında sahip olduğu bilgileri yansıtan 6 madde bulunmaktadır. Ölçeğin motivasyon alt boyutunda, bireylerin farklı kültürlerden insanlarla etkileşime girme konusundaki ilgisini ve bu konudaki öz yeterlik inancını yansıtan 5 madde bulunmaktadır. Ölçeğin davranış alt boyutunda ise bireylerin farklı kültürel geçmişe sahip insanlarla

karşılaştığında uygun sözel ya da sözel olmayan davranışları sergileyebilme yeteneğini yansıtan 5 madde bulunmaktadır.¹³⁻¹⁵

Olumsuz Otomatik Düşünceler Ölçeği

Hollan ve Kendall'ın (1980) geliştirdiği, Türkçe Geçerlilik ve Güvenirliği'ni Hisli'nin (1990) yaptığı "Otomatik Düşünceler Ölçeği (ODÖ)" kişinin kendine yönelik olumsuz değerlendirmelerinin sıklığını ölçmeyi amaçlamaktadır.^{16,17} 1-5 arasında puanlanan ve 30 maddeden oluşan likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin puan aralığı 30-150 arasındadır. Ölçekten alınan, puanın yükselmesi bireyin otomatik olumsuz düşüncelerinin sıklıkla ortaya çıktığını gösterir.¹⁸

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri Burdur ilinde kız öğrenci apartlarında (7 adet) ikamet eden ve üniversitede öğrenim gören kız öğrencilerden 10 Mart 2017- 17 Nisan 2017 tarihleri arasında toplanmıştır. Çalışma izinleri apartların müdürlerinden yazılı olarak alınmıştır. Araştırmanın evrenini 7 adet apartta kalan tüm kız öğrenciler toplam 552 kişi oluşturmuştur. Örneklem seçimine gidilmeden evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Araştırma sonucunda 400 kişiye evrenin %72,5'ine ulaşılmıştır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu gönüllü öğrencilere verilmiş, anketin doldurulması esnasında beklenilmiş ve geri alınmıştır. Katılımcılardan yazılı onam alınmıştır. Anket doldurma yaklaşık 20-25 dakika sürmüştür. Araştırmaya başladıktan sonra yarım bırakanların anket formları geçersiz sayılmıştır.

Veri Analizi

Veriler araştırmacılar tarafından SPSS'e kodlanmıştır. Kişisel bilgi formunda yer alan sosyodemografik değişkenlere ait verilerde yüzdelik, ortalama, tek yönlü varyans analizi, post-hoc testleri (Tukey HSD ve Games Howell çoklu karşılaştırma testi) ve bağımsız

örneklem t-testi kullanılmış, $p < 0,05$ olan | değerler anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması $21,44 \pm 2,36$ 'dır. Öğrencilerin %51,5'i 17-21 yaşları arasında, %48,2'sinin en uzun yaşadığı yer ilçe, %38,8'i

öğrenimine eğitim fakültesinde ve %83,8'i öğrenimine lisans düzeyinde devam etmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Bazı Sosyodemografik Özelliklerine Göre Dağılımı.

Öğrencilerin Bazı Özellikleri	Sayı	%	
Yaş	17-21	206	51,5
	22-26	190	47,5
	26 ve üstü	4	1,0
En uzun süre yaşanan yer	İl merkezi	145	36,2
	İlçe	193	48,2
	Kasaba/köy	62	15,5
Eğitime devam edilen fakülte/yüksekokul	Fen-Edebiyat Fakültesi	40	10,0
	Eğitim Fakültesi	155	38,8
	İktisadi ve İdari Bilimleri Fakültesi	62	15,5
	Veteriner Fakültesi	36	9,0
	Meslek Yüksekokulu	53	13,2
	Sağlık Yüksekokulu	38	9,5
	Mühendislik Fakültesi	10	2,5
	Diğer	6	1,5
Öğrenim türü	Ön lisans	56	14,0
	Lisans	335	83,8
	Yüksek lisans	9	2,2
Lisede eğitim görülen okul	Düz Lise	152	38,0
	Fen / Anadolu Lisesi	145	36,2
	İmam Hatip Lisesi	15	3,8
	Sağlık / Endüstri Meslek Lisesi	58	14,5
	Diğer	30	7,5
Çalışma durumu	Evet	116	29,0
	Hayır	284	71,0
Çalışma süresi	Çalışmıyorum	284	71,0
	1 yıldan az	46	11,5
	1-2 yıl	48	12
	3-4 yıl	16	4
	4 yıldan fazla	6	1,5
Algılanan gelir düzeyi	Yüksek	68	17,0
	Orta	305	76,2
	Düşük	27	6,8
Ders başarısı algısı	Çok iyi	23	5,8
	İyi	170	42,5
	Orta	194	48,5
	Kötü	13	3,2
Sigara ya da alkol kullanım durumu	İkisini de kullanıyorum	96	24,0
	Sadece sigara kullanıyorum	85	21,2
	Sadece alkol kullanıyorum	19	4,8
	İkisini de kullanmıyorum	200	50,0

Tablo 1. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Bazı Sosyodemografik Özelliklerine Göre Dağılımı (Devamı).

Öğrencilerin Bazı Özellikleri	Sayı	%	
Anne-baba medeni durumu	Anne-baba birlikte	236	59,0
	Anne-baba ayrı	68	17,0
	Anne sağ- baba ölü	57	14,2
	Baba sağ- anne ölü	39	9,8
Anne eğitim düzeyi	Okuryazar değil	17	4,2
	İlköğretim	165	41,2
	Lise	188	47,0
	Üniversite	30	7,5
Baba eğitim düzeyi	Okuryazar değil	4	1,0
	İlköğretim	132	33,0
	Lise	214	53,5
	Üniversite	50	12,5
Toplam	400	100,0	

Öğrencilerin %38'i düz liseyi bitirmiştir ve %71'i gelir getiren bir işte çalışmamaktadır. Gelir getiren bir işte çalışanların ise %41,4'ü 1-2 yıldır çalışmaktadır. Öğrencilerin %76,2'si algıladığı gelir düzeyinin orta ve %48,5'i algıladığı ders başarısının orta olduğunu, %50'si sigara ya da alkol (her ikisini de) kullanmadığını, %59'u anne ve babasının birlikte yaşadığını, %47'si annesinin ve %53,5'i babasının lise mezunu olduğunu belirtmiştir (Tablo 1).

Araştırmaya katılan öğrencilerin %76,2'si son beş yıl içerisinde ruhsal bozukluk yaşamadığını, %79,5'i son beş yıl içerisinde antidepresan/ antipsikotik/ anksiyolitik ilaç kullanmadığını, %50'si sanat ya da sporla (her ikisiyle de) ilgilenmediğini, %40,5'i sinema ya da tiyatroya iki haftada bir kez gittiğini ve %49,2'si bir yıl içerisinde okuduğu kitabın 1-5 olduğunu ifade etmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Çalışmaya Katılan Kız Öğrencilerin Bazı Özelliklerine Göre Dağılımı.

Öğrencilerin Bazı Özellikleri	Sayı	%	
Son beş yıl içerisinde deneyimlenen ruhsal bozukluk durumu	Evet	95	23,8
	Hayır	305	76,2
Son beş yıl içerisinde antidepresan/ antipsikotik/ anksiyolitik ilaç kullanım durumu	Evet	82	20,5
	Hayır	318	79,5
Sanat ya da sporla ilgilenme	İkisiyle de ilgileniyorum	38	9,5
	Yalnız sporla ilgileniyorum	127	31,8
	Yalnız sanatla ilgileniyorum	35	8,8
	İkisiyle de ilgilenmiyorum	200	50,0
Sinema ya da tiyatro gidiş sıklığı	Haftada bir kez	39	9,8
	İki haftada bir kez	162	40,5
	Ayda bir defa	135	33,8
	Yılda bir defa	61	15,2
	Hiçbir zaman	3	0,8
Bir yıl içerisinde okunulan kitap sayısı	1-5	197	49,2
	6-10	128	32,0
	11-15	52	13,0
	15 ve üstü	23	5,8
Toplam	400	100,0	

IQ ve EQ gibi isimlerle adlandırılan zeka türleri insanlar tarafından zamanla geleneksel

hale gelmiştir. Geleneksel zeka insanların zekalarındaki toplum faktörünü göz ardı

ettiğinden günlük hayattaki bazı başarıları veya başarısızlıkları açıklamada yetersiz kalmıştır. Sosyal yön ve toplumla olan ilişkiden kaynaklı birçok olumlu ya da olumsuz davranış geleneksel zeka türleriyle açıklanamayınca zamanla kültürel zekanın oluşmasını sağlayan çeşitli kavramlar ortaya çıkmıştır. Kültürel zekâ kavramından ilk defa Earley ve Elaine Mosakowski 2004 yılında Harvard Business Review'de yayınlanan makalelerinde bahsetmişlerdir. Günümüzde bu kavram farklı açılardan incelenmektedir.¹⁹

Kültürel zeka insanların günlük hayatta yaptıkları aktivitelerde kazandıkları başarılar rahatlıkla açıklanabilmektedir. Genel kültür düzeyi yüksek birisinin kültürel zeka seviyesinin yüksek olduğu düşünülmektedir.²⁰ Çoklu zeka kuramını ortaya atan Gardner, zeka kavramının bir toplumda kabul görebilmesi için bu kavramın kültürel yapı içinde kabul edilebilir olması gerektiğini vurgulamıştır.²¹ Yeşil (2010) ise, farklı kültürlerle başarılı bir şekilde etkileşim kurabilmenin kültürel zekâ ile sağlanabileceğini vurgulamıştır.¹⁹ Yapılan bazı çalışmalar farklı kültürel çevrelerde ya da çok kültürlü ortamlarda, etkin gruplar oluşturabilmek için gerekli olan iletişim, liderlik, güdüleme, karar verme, çatışmayı yönetme gibi temel örgütsel davranışları anlama ve bunları başarı ile uygulama ilişkisinin ancak kültürel zekâ sayesinde olabileceğine işaret etmiştir.^{4,5,20}

Kültürel Zeka Seviyesinin Bazı Sosyodemografik Özelliklere Göre Değerlendirilmesi

Öğrencilerin en uzun yaşadıkları yere göre Kültürel Zeka Ölçeği puan ortalamaları karşılaştırıldığında, en uzun süre il merkezinde yaşayanların en uzun süre ilçede yaşayanlara göre bilişsel zeka puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde yüksek bulunmuştur ($p=0,03$).

Kültürel zekâ üst biliş, biliş, motivasyon ve davranış olmak üzere dört boyutlu bir yapıya sahiptir.¹² Çalışmamızda en uzun süre

şehirde yaşayan öğrencilerin üst bilişsel kültürel zeka seviyesinin kırsal kesimde yaşayanlara göre yüksek olduğu saptanmıştır. Bunun nedeni büyük şehirlerde farklı kültürlerden göç eden insanların oluşturduğu kültürel çeşitlilik olabilir. Kültürel zeka, farklı kültürlerle bir arada yaşarken, bu farklılığa uyum sağlama çabalarıyla gelişebilmektedir.²² Örneklemimizi oluşturan ergenlik dönemindeki öğrencilerin en uzun süre ömürlerini geçirdikleri yani büyüdükleri yer sıklıkla büyük şehirdir. Bu durum öğrencilerin kültürel zekalarının şekillendiği yerin büyük olasılıkla çeşitli kültürel yapıya sahip olduğu ve böyle bir toplum yapısına uyum sağlamak için öğrencilerin kültürel zeka seviyelerinin arttığı şeklinde açıklanabilir. Kültürel zekânın üst biliş boyutu, bilgi işleme yeteneğine yoğunlaşmıştır ve bireyin kültürler arası etkileşim sırasında kullandığı kültürel bilginin farkındalığı ve bu bilgiler üzerinde kontrol sahibi olup olmadığı ile ilgilidir. Kültürel üst biliş boyutu gelişmiş olan bireyler; başkalarının ait olduğu kültürel yapılarının farkındadır, farklı kültürlerden bireylerle etkileşime girerken ve etkileşim sonrasında kültürel bilgilerini gözden geçirirler ve karşılaştıkları yeni kültürlerle uyum sağlamaya çalışırlar. Bu kültüre ilişkin bilgileri nasıl öğreneceklerini planlama, bu yeni kültüre uyum sağlama konusundaki çabalarını ve ilerlemelerini değerlendirme gibi üst düzey düşünme becerilerini kullanırlar.⁵

Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülteye göre Kültürel Zeka Ölçeği puan ortalamaları karşılaştırıldığında, eğitim fakültesinde öğrenim görenlerin meslek yüksekokulunda öğrenim görenlere göre ($p=0,03$) ve veteriner fakültesinde öğrenim görenlerin meslek yüksekokulunda öğrenim görenlere göre ($p=0,01$) bilişsel zeka puanı ortalaması istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde düşük bulunmuştur. Yaptığımız çalışmada, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin kültürel zeka toplam puanı Veteriner Fakültesi ve Meslek Yüksekokulu öğrencilerinininkinden düşük

bulunmuştur. Koçak ve Özdemir (2015) tarafından Eğitim Fakültelerinde öğrenimine devam eden öğretmen adaylarına yapılan çalışma kültürel zeka puanı yüksek bulunmuştur.²³ Aynı çalışmada, kültürel zekâ ile çok kültürlü eğitime olan tutum arasında anlamlı, pozitif ve orta düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Çalışma sonuçları farklılık göstermektedir. Meslek yüksekokulundaki öğrenciler eğitim hayatlarına başladıkları andan itibaren iki yıl boyunca (önlisans); mesleki yeterlilik, mesleki iletişim becerilerinin geliştirilmesine yönelik yoğun staj müfredatlarına sahiptir. Bu süreçte farklı kültürel yapıdaki işyeri ve kurumlarla etkin iletişimde bulunmaları gerekmektedir. Bu da öğrencilerin kültürel zeka seviyelerinde artışa yol açabilir.

Öğrencilerin öğrenim türlerine göre Kültürel Zeka Ölçeği puan ortalamaları karşılaştırıldığında, lisans düzeyinde öğrenim görenlerin ön lisans düzeyinde öğrenim görenlere göre motivasyonel zeka puan ortalaması ($p<0,01$) ve davranışsal zeka puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde yüksek bulunmuştur ($p<0,01$) (Tablo 3). Lisans eğitime devam eden öğrencilerin davranışsal ve motivasyonel zeka seviyeleri önlisans eğitimine devam edenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Kültürel zekânın motivasyon boyutu, bireyin farklı kültürlerden insanlarla etkileşime girme ve farklı kültürler hakkında bir şeyler öğrenmeye istekli olmayla ilgilidir.⁵ Kültürel zekânın davranış boyutu, farklı kültürel geçmişe sahip bireylerle karşılaştığında kişinin uygun sözel ya da sözel olmayan iletişim öğelerini sergileyebilmesidir.^{4,11} Bu iki kültürel zeka boyutunun lisans öğrencilerinde yüksek olması lisans öğrencilerinin eğitim sürelerinin daha uzun olmasıyla açıklanabilir. Kültürel zeka karşılıklı etkileşim içerisindeki insanların iletişim sırasında birbirleriyle uyum sağlama çabası ile artan bir özelliğe sahiptir.³ Farklı kültürel yapılardan gelen ve iletişim içerisinde olan öğrencilerin zaman içerisinde farklı kültürel yapıdaki bireylere uyum

sağlama çabaları kültürel zeka seviyelerinin artmasını sağlayabilir. Lisans eğitimi alan öğrencilerde bu süre ön lisans eğitimine göre fazla olduğu için motivasyonel ve davranışsal kültürel zeka seviyelerinin daha yüksek olması beklenen bir sonuçtur.

Öğrencilerin çalışma durumlarına göre Kültürel Zeka Ölçeği puan ortalamaları karşılaştırıldığında, çalışan öğrencilerin çalışmayan öğrencilere göre bilişsel zeka puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde düşük ($p=0,02$) bulunurken; motivasyonel zeka ($p=0,01$) ve davranışsal zeka ($p=0,02$) puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur (Tablo3). Çalışan öğrencilerin üst bilişsel kültürel zeka seviyeleri halen çalışmayan öğrencilere göre düşüktür. Üst bilişsel kültürel zekanın yüksek olması kültüre uyum sağlama gibi üst düzey düşünme becerilerinin iyi kullanılmasını sağlayan bir özelliğe sahiptir. Çalışan insanların daha fazla kişiyle karşılaşma ihtimali düşünüldüğünde, bilişsel kültürel zekanın bu grupta daha yüksek çıkması beklenmektedir. Yaptığımız çalışmada düşük çıkmasının nedeni öğrencilerin çalışma saatlerinin kısa olmasına bağlı olabilir. Yapılan bir çalışmada çok farklı kültürlerle karşılaşma olasılığı yüksek olan meslek gruplarının kültürel zeka alt ölçekleri ve toplam puanı yüksek çıkmıştır.²⁴ Konuyla ilgili diğer çalışmalarda ise, çalışma hayatındaki insanların başarılı olabilmesinin kültürel zeka seviyelerinin geliştirilmesine bağlı olduğu saptanmıştır.^{25,26} Davranışsal ve motivasyonel kültürel zeka seviyelerinin çalışmalarda yüksek olması ise literatürü destekler niteliktedir.^{4, 20, 22}

Öğrencilerin sigara ya da alkol kullanımına göre Kültürel Zeka Ölçeği puan ortalamaları karşılaştırıldığında, sigara ve alkol (her ikisini de) kullananların sigara ve alkol (her ikisini de) kullanmayanlara göre motivasyonel zeka puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde düşük bulunmuştur ($p=0,01$). Sigara ve alkol

kullanan öğrencilerin sigara ve alkol kullanmayanlara göre motivasyonel zeka puanı düşük bulunmuştur. Motivasyonel kültürel zekâ, bireyin farklı kültürleri barındıran toplumlarda öğrenme ve çalışabilme gibi yaşamsal aktiviteleri gerçekleştirmede kullandığı enerjinin yönü ve büyüklüğü ile ilgilidir. Ayrıca kültürel zekanın alt türü, insanların farklı kültürlerle etkileşimde bulunmaya ne derece önem verdiğini ve böyle bir durumla karşılaştığında etkili bir şekilde yanıt verebilmesinde rol oynayan kendine güven duygusunu yansıtmaktadır.¹⁹ Adolesanlarda sigara ve alkol kullanımı genellikle sosyal anksiyete ve yaşam dönemlerine özgü kriz anlarıyla etkisiz mücadele davranışı olarak karşımıza çıkabilmektedir.²⁷ Yapılan bir araştırmada sigara ve alkol kullanan adolesanların duygusal zeka seviyelerinin düşük olduğu saptanmıştır. Aynı araştırmada psikolojik sorunlarla mücadelede yetersizlik hisseden adolesanların bu yolla etkisiz mücadele etmeye yöneldikleri ifade edilmiştir.²⁸ Kültürel zekanın genel tanımında da farklı kültürel yapıları tanıma çabası yer almaktadır. Dolayısıyla sigara ve alkol kullanımı gibi etkisiz mücadele yöntemlerini kullanan bireyin girişken bir şekilde kültürleri tanıma çaba ve motivasyonuna sahip olması beklenilemez.

Öğrencilerin ders başarı algılarına göre Kültürel Zeka Ölçeği puan ortalamaları karşılaştırıldığında; ders başarı algısı çok iyi ve iyi olan öğrencilerin orta olan öğrencilere göre bilişsel zeka puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur (sırasıyla, $p<0,01$; $p<0,01$). Ders başarı algısı çok iyi ve iyi olan öğrencilerin, üst bilişsel kültürel zeka puan ortalaması orta düzeyde olanlara göre yüksek bulunmuştur. Çoklu zeka kuramının sahibi Gardner'e göre (2006) zeka; temelinde biyolojik ve kültürel boyutları olan bir veya daha fazla kültürel yapıda değere sahip bir ürüne şekil verme ya da problemleri çözme yeteneğidir.¹ Kişinin yaşamındaki problem çözme becerisi, yaşamsal etkinliklerde

başarılı olması ve öğrenim hayatındaki akademik başarısı zeka düzeyiyle alakalıdır.²⁹ Ancak bu düzeyler kişinin kültürel yapısı içerisinde anlam kazanır. Dolayısıyla akademik başarısıyla ilgili olumlu düşüncelere sahip olan öğrencilerin kültürel zekanın bilgi işleme yeteneğine yoğunlaşan kısmı olan üst bilişsel zeka puanlarının yüksek olması beklenen bir durumdur.

Öğrencilerin ilaç kullanımına göre Kültürel Zeka Ölçeği puan ortalamaları karşılaştırıldığında; son beş yıl içerisinde antidepresan/ antipsikotik/ anksiyolitik ilaç kullanan öğrencilerin ilaç kullanmayan öğrencilere göre üstbilişsel zeka puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde düşük bulunmuştur ($p=0,02$). Ruhsal bozuklukların tedavisinde kullanılan (antidepresan/ antipsikotik/ anksiyolitik gibi) ilaç gruplarından son 5 yıl içerisinde kullanan öğrencilerin kullanmayanlara göre üst bilişsel zeka seviyesi düşük bulunmuştur. İnsanlar yaşamsal olaylarla mücadele etmede yetersizlik hissettiklerinde ve problemlerini çözmede başarısız olduklarında psikiyatri alanında hizmet almaktadırlar. Sterneberg ve Grigorenko (2006), kültürel zeka düzeyinin toplumdan topluma değişebileceğini, bu düzeyin toplumun kendi kültürel beklentileri ile şekilleneceğini belirtmiştir.³⁰ Psikiyatrik bir tedavi almak bizim toplumumuzda genellikle kolay kabul edilebilir bir davranış değildir. Dolayısıyla psikiyatrik tedavi sürecinde ilaç kullanan bireylerin yaşamsal olaylarda yetersiz oldukları kabul edilir. Böyle bir süreçten geçen bireyin problem çözme çabası ve kültürleri tanımadaki kişisel gayretinin değerlendirilmesi sonucunda elde edilen bilişsel zeka seviyesinin düşük olması beklenen bir durumdur.

Öğrencilerin sanat ve sporla ilgilenme durumlarına göre Kültürel Zeka Ölçeği puan ortalamaları karşılaştırıldığında; sanat ve spor dallarından ikisiyle de ilgilenen öğrencilerin ikisiyle de ilgilenmeyen öğrencilere göre bilişsel zeka puan ortalaması

istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur ($p<0,01$). Sanat ve spor dallarından ikisiyle de ilgilenen öğrencilerin ikisiyle de ilgilenmeyen öğrencilere göre motivasyonel zeka puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde düşük bulunmuştur ($p<0,01$) (Tablo 3). Sanat ve sporla ilgilenen katılımcıların üst bilişsel zeka seviyeleri yüksekken, her ikisiyle de ilgilenmeyenlerin motivasyonel zeka puanları düşük bulunmuştur. Bireyin farklı kültürlerle etkileşim sırasında kullandığı kültürel bilgisinin farkındalığı ve bu bilgiler üzerinde kontrol sahibi olup olmadığı ile ilgili olan üst bilişsel zekanın, sanat ve sporla ilgilenen katılımcılarda yüksek olması olasıdır. Çünkü bu zeka alt ölçeği bilginin işlenmesi ve kullanılması sürecini kapsar.¹² Gerek sanat gerekse spor dalları ile ilgilenen bireyler öğrenmeye ve yeniliklere açıktır ve bu yönde çaba harcarlar. Ancak aynı grubun motivasyonel zeka puanının düşük olması ilginç bir sonuçtur. Çünkü kültürel zekanın bu alt boyutu bireyin farklı kültürlerden insanlarla etkileşime girme ve kültürlerarası durumlar hakkında bir şeyler öğrenme konusundaki istekliliğiyle ilgilidir. Sanat ve sporla ilgilenen kişilerde bu alanda da zeka puanının yüksek olması beklenir. Bu konuya ilişkin literatürdeki araştırma ve derlemeler sanat ve sporla ilgilenen bireylerin duygusal ve kültürel zeka puan ortalamalarının yüksek olduğu yönündedir.^{26,31,32} Araştırma sonucumuzun literatürden farklı olması öğrencilerin üniversiteye başlamadan önce sanat ve sporla ilgilenme imkanına sahip olma durumlarından etkilenmiş olabilir.

Öğrencilerin sinema ya da tiyatro ile ilgilenme durumlarına göre Kültürel Zeka Ölçeği puan ortalamaları karşılaştırıldığında; sinema ya da tiyatroya yılda bir kez giden öğrencilerin haftada bir kez, iki haftada bir kez ve ayda bir kez giden öğrencilere göre motivasyonel zeka puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde düşük bulunmuştur (sırasıyla, $p<0,01$; $p<0,01$; $p=0,04$). Sinema ya da tiyatroya ayda bir kez giden öğrencilerin haftada bir kez ($p=0,03$)

ve iki haftada bir kez giden öğrencilere göre ($p<0,01$); yılda bir kez giden öğrencilerin haftada bir kez ($p<0,01$) ve iki haftada bir kez ($p<0,01$) giden öğrencilere göre davranışsal zeka puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde düşük bulunmuştur. Sinema ya da tiyatroya yılda bir kez giden öğrencilerin haftada bir kez ve iki haftada bir kez giden öğrencilere göre kültürel zeka toplam puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde düşük bulunmuştur (sırasıyla, $p<0,01$; $p<0,01$) (Tablo 3). Tiyatro ve sinemaya ilgisi az olan katılımcıların ilgisi fazla olanlara göre kültürel zeka ve alt ölçek puanları düşük bulunmuştur. Literatürde konuyla ilgili doğrudan çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak tiyatro ve sinema izlemenin insanların görsel hafızalarını ve yaratıcılık yönlerini; farklı algılara hitap ettiği için (dolaylı olarak) duygusal ve sanatsal zekalarını ve insanların kültürel bakış açılarını güçlendirdiğine yönelik çalışmalar mevcuttur.³³⁻³⁶

Öğrencilerin bir yılda okuduğu kitap sayısına göre Kültürel Zeka Ölçeği puan ortalamaları karşılaştırıldığında; bir yılda okuduğu kitap sayısı 15 ve üstü olan öğrencilerin bir yılda okuduğu kitap sayısı 1-5, 6-10 ve 11-15 olanlara göre üst bilişsel zeka puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur (sırasıyla, $p<0,01$; $p<0,01$; $p=0,02$). Bir yılda okuduğu kitap sayısı 11-15 olan öğrencilerin bir yılda okuduğu kitap sayısı 1-5 olan öğrencilere göre ($p=0,02$), bir yılda okuduğu kitap sayısı 15 ve üstü olan öğrencilerin bir yılda okuduğu kitap sayısı 1-5 ($p<0,01$), 6-10 ($p<0,01$) ve 11-15 ($p=0,01$) olan öğrencilere göre bilişsel zeka puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Bir yılda okuduğu kitap sayısı 15 ve üstü olan öğrencilerin bir yılda okuduğu kitap sayısı 1-5 ($p=0,01$), 6-10 ($p<0,01$) ve 11-15 ($p=0,01$) olan öğrencilere göre kültürel zeka toplam puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur (Tablo 3). Kitap okuma oranı arttıkça özellikle üst bilişsel zeka puanlarının

arttığı belirlenmiştir. Okuma alışkanlığı, insanların okumayı öğrendikten sonra bu eylemi keyifle yapmalarını sağlamak için kazanmaları gereken önemli bir beceridir. Erken dönemde okuma alışkanlığı kazanan çocukların kelime dağarcığı ve düşünme yeteneği gelişmekte buna bağlı olarak yaratıcı zekâ, dinleme, konuşma yeteneği ve

iletişim becerileri gelişmektedir. Çocukluğun ilk yıllarında kitapla tanışmak ve okuma alışkanlığı edinebilmek çocuğun gelecekteki tüm yıllarını etkilemektedir.³⁷ Kültürel yapıyı zekadan bağımsız düşünmeyen çoklu zeka kuramına göre de kitap okumak bazı zeka çeşitlerinin gelişmesini ve akademik başarıyı desteklemektedir.³⁸

Tablo 3. Öğrencilerin Bazı Özellikleri ile Kültürel Zeka Ölçeği Ortalamalarının Dağılımı ve Anlamlılık (p) Düzeyleri.

Özellikler	Sayı	Kültürel Zeka Ölçeği					
		Üstbilişsel Ort ± SS t-F / p	Bilişsel Ort±SS t-F / p	Motivasyonel Ort ± SS t-F / p	Davranışsal Ort ± SS t-F / p	Toplam Ort ± SS t-F / p	
Öğrenim türü	Yüksek lisans	9	15,22±5,9	16,22±7,7	22,77±8,5	22,88±7,7	77,11±23,3
	Lisans	335	17,84±4,7	15,11±7,2	24,45±7,0	24,80±6,7	82,38±15,8
	Ön lisans	56	16,23±4,8	18,75±8,0	20,96±6,8	21,67±6,2	77,67±18,3
			3,76/ ² 0,05	5,80/ ² 0,07	6,06/ ³ <0,01	5,45/ ³ <0,01	2,32/ ² 0,09
Çalışma durumu	Evet	116	17,00±4,2	13,86±7,5	25,43±7,3	25,54±6,8	81,79±16,4
	Hayır	284	17,79±5,0	16,37±7,3	23,31±6,9	23,83±6,6	81,54±16,5
			-1,48/ ¹ 0,13	-3,07/ ¹ 0,02	2,73/ ¹ <0,01	2,30/ ¹ 0,02	0,13/ ¹ 0,89
Gelir düzeyi	Yüksek	68	17,55±5,7	17,16±7,8	21,79±7,3	22,61±7,4	79,54±19,5
	Orta	305	17,60±4,6	15,12±7,3	24,58±7,0	24,79±6,6	82,18±16,0
	Düşük	27	17,07±4,6	17,74±7,5	21,88±5,6	23,33±5,8	80,40±13,1
			0,14/ ² 0,86	3,21/ ³ 0,04	5,61/ ³ <0,01	3,22/ ³ 0,04	0,79/ ² 0,45
Ders başarı algısı	Çok iyi	23	19,95±7,9	20,52±7,6	22,39±8,8	24,52±8,5	90,00±23,1
	İyi	170	17,87±4,6	16,92±7,2	22,86±6,3	23,49±6,0	81,04±15,8
	Orta	194	17,20±4,3	13,86±7,1	25,29±7,2	25,29±6,8	81,73±15,1
	Kötü	13	14,61±5,4	16,92±8,2	20,15±7,9	20,38±8,7	72,46±24,3
Anne- baba medeni durumu			4,14/ ² 0,05	9,22/ ³ 0,01	5,43/ ³ <0,01	3,74/ ² 0,01	3,45/ ² 0,06
Anne sağ-baba ölü	236	17,56±5,1	17,38±6,8	23,05±5,4	23,30±4,9	81,58±11,2	
Anne ölü-baba sağ	68	15,24±4,7	17,87±6,0	20,26±5,4	21,68±5,9	74,80±14,4	
Anne-baba ayrı	57	17,70±4,4	13,82±6,4	24,75±7,7	25,55±7,1	82,13±17,8	
Anne-baba birlikte	39	18,08±4,8	15,34±8,0	24,72±7,2	24,77±6,9	83,11±16,9	
Anne eğitim düzeyi			5,40/ ³ 0,01	3,92/ ² 0,01	6,83/ ¹ <0,01	4,40/ ² 0,05	4,0/ ¹ <0,01
Okuryazar değil	17	15,05±4,6	19,17±8,8	20,35±6,0	20,41±5,9	75,00±16,6	
İlköğretim	165	17,55±5,4	17,66±7,2	21,73±6,3	22,01±6,5	79,26±17,0	
Lise	188	17,52±4,1	13,36±6,7	25,81±7,0	26,39±6,3	83,11±15,6	
Üniversite	30	19,30±5,4	16,86±8,6	26,23±7,8	26,30±6,3	88,96±15,6	
			2,82/ ¹ 0,03	12,2/ ¹ 0,01	13,27/ ³ <0,01	16,75/ ³ <0,01	4,66/ ³ 0,01
Baba eğitim düzeyi	Okuryazar değil	4	15,0±0,8	16,75±9,8	20,50±6,9	23,0±3,4	75,25±2,7
	İlköğretim	132	16,96±5,4	17,94±7,6	21,71±6,5	22,0±6,5	78,52±18,3
	Lise	214	17,76±4,3	13,58±6,5	25,43±7,0	25,6±6,5	82,73±14,4
	Üniversite	50	18,48±5,2	18,30±8,3	23,60±7,1	24,9±7,0	85,50±19,0
			1,77/ ¹ 0,02	12,64/ ¹ 0,01	8,28/ ³ <0,01	8,39/ ³ <0,01	3,04/ ¹ 0,02
Sanat ve sporla ilgilenme	Her ikisi de	38	15,39±6,4	19,0±7,2	20,36±6,5	21,97±6,9	78,23±19,1
	Yalnız spor	127	17,77±4,9	15,48±8,1	24,64±6,7	25,09±6,3	83,20±16,6
	Yalnız sanat	35	17,65±5,0	18,20±9,4	24,48±6,6	24,25±8,0	84,02±20,5
	Hiçbiri	200	17,82±4,3	14,67±6,4	24,05±7,3	24,30±6,7	80,83±14,9

Tablo 3. Öğrencilerin Bazı Özellikleri ile Kültürel Zeka Ölçeği Ortalamalarının Dağılımı ve Anlamlılık (p) Düzeyleri (Devamı).

Özellikler	Sayı	Kültürel Zeka Ölçeği					
		Üstbilişsel	Bilişsel	Motivasyonel	Davranışsal	Toplam	
		Ort ± SS <i>t-F/p</i>	Ort±SS <i>t-F/p</i>	Ort ± SS <i>t-F/p</i>	Ort ± SS <i>t-F/p</i>	Ort ± SS <i>t-F/p</i>	
		2,83 ² 0,05	5,19 ⁴ 0,01	3,78 ² 0,01	2,09 ² 0,10	1,32 ² 0,26	
Sinema ya da tiyatro gidiş sıklığı	Haftada bir kez	39	18,82±5,0	14,00±6,4	26,33±6,8	26,61±6,0	86,00±14,4
	İki haftada bir kez	162	17,45±4,1	14,67±7,2	25,09±6,7	25,77±6,3	82,86±14,5
	Ayda bir defa	135	17,83±5,3	16,78±7,8	23,33±7,1	23,18±6,7	81,67±18,0
	Yılda bir defa	61	16,40±5,3	16,85±7,4	20,37±6,6	21,21±6,9	75,04±17,9
	Hiçbir zaman	3	18,00±2,0	13,66±13,2	28,06±6,6	31,33±3,5	88,33±3,5
		1,65 ² 0,16	2,40 ² 0,05	6,99 ³ <0,01	8,54 ³ <0,01	3,55 ³ 0,01	
Bir yılda okunan kitap sayısı	1-5	197	17,81±4,5	14,07±7,2	25,06±7,1	25,46±6,9	82,48±16,8
	6-10	128	16,44±4,7	16,09±7,4	22,42±7,2	22,60±6,6	78,11±15,2
	11-15	52	17,76±4,7	17,28±6,0	23,00±6,6	23,94±6,2	81,63±15,7
	15 ve üstü	23	21,13±6,3	22,91±7,3	24,73±4,9	25,00±5,6	93,60±15,8
		6,88 ³ 0,01	11,9 ⁴ 0,01	4,07 ⁴ <0,01	4,87 ³ <0,01	6,40 ³ 0,01	

¹Bağımsız Örneklem t Testi, ²Tek Yönlü Varyans Analizi, ³Tek Yönlü Varyans Analizi ve Tukey HSD Çoklu Karşılaştırmalı Testi, ⁴ Tek Yönlü Varyans Analizi ve Games Howell Çoklu Karşılaştırmalı Testi

Kültürel Zeka ve Olumsuz Otomatik Düşünceler Ölçeği Puanlarının Değerlendirilmesi

Araştırma grubunun Kültürel Zeka Ölçeği puan ortalaması 81,61±16,49 (en az=22; en fazla 128) olarak bulunmuştur. Kahraman'ın (2016) bir üniversitenin iktisat fakültesi öğrencilerine uyguladığı çalışmada öğrencilerin kültürel zeka seviyeleri 86,53 bulunmuştur.²⁰ Çalışmamız bulguları ile benzerdir ve kültürel zeka bakımından her iki çalışmadaki katılımcıların orta düzeyde oldukları söylenebilir. Araştırma grubunun Olumsuz Otomatik Düşünceler Ölçeği puan ortalaması 85,90±24,41 (en az=30; en fazla=150) olarak bulunmuştur. Bu değer orta düzeyde olumsuz otomatik düşünceleri ifade etmektedir. Roothman (2003), üniversite öğrencilerinin psikolojik iyilik hallerini değerlendirdikleri araştırmada kız öğrencilerin olumsuz otomatik düşünceler puanı 112,68 olarak bulunmuştur.³⁹ Bu değer ortalamının üzerindedir. Öğrencilerin olumsuz algılarının fazla olduğuna ve psikopatolojik bir sürece yatkın olduklarına işaret etmektedir. Olumsuz otomatik düşüncelerin düzeyinin fazla olması bireyin dış dünyaya ilişkin algılarının kötü olduğunu gösterir. Böyle bilişsel sürece sahip bireyin depresyon ve anksiyete gibi psikolojik problemleri yaşaması kaçınılmazdır. Beshai

ve diğ. (2016) depresyon tanısı alan bireylerin olumsuz otomatik düşüncelerini incelediği çalışmada neredeyse tam puan alan hastaların olumsuz algılarının çok yüksek olduğu görülmektedir.⁴⁰ Frewen ve diğ. (2008), bir çalışmada psikolojik rahatsızlığı olan bireylerin olumsuz otomatik düşüncelerinin fazla olduğu vurgulanmıştır.⁴¹

Araştırma grubunun Kültürel Zeka Ölçeği puan ortalaması 81,61±16,49 (en az=22; en fazla 128) olarak bulunmuştur. Araştırma grubunun Olumsuz Otomatik Düşünceler Ölçeği puan ortalaması 85,90±24,41 (en az=30; en fazla=150) olarak bulunmuştur.

Araştırma grubunun Kültürel Zeka Ölçeği puan ortalaması 81,61±16,49 (en az=22; en fazla 128) olarak bulunmuştur. Kahraman'ın (2016) bir üniversitenin iktisat fakültesi öğrencilerine uyguladığı çalışmada öğrencilerin kültürel zeka seviyeleri 86,53 bulunmuştur.²⁰ Çalışmamız bulguları ile benzerdir ve kültürel zeka bakımından her iki çalışmadaki katılımcıların orta düzeyde oldukları söylenebilir. Araştırma grubunun Olumsuz Otomatik Düşünceler Ölçeği puan ortalaması 85,90±24,41 (en az=30; en fazla=150) olarak bulunmuştur. Bu değer orta düzeyde olumsuz otomatik düşünceleri ifade etmektedir. Roothman (2003), üniversite öğrencilerinin psikolojik iyilik hallerini

değerlendirdikleri araştırmada kız öğrencilerin olumsuz otomatik düşünceler puanı 112,68 olarak bulunmuştur.³⁹ Bu değer ortalamasının üzerindedir. Öğrencilerin olumsuz algılarının fazla olduğuna ve psikopatolojik bir sürece yatkın olduklarına işaret etmektedir. Olumsuz otomatik düşüncelerin düzeyinin fazla olması bireyin dış dünyaya ilişkin algılarının kötü olduğunu gösterir. Böyle bilişsel sürece sahip bireyin

depresyon ve anksiyete gibi psikolojik problemleri yaşaması kaçınılmazdır. Beshai ve diğ. (2016) depresyon tanısı alan bireylerin olumsuz otomatik düşüncelerini incelediği çalışmada neredeyse tam puan alan hastaların olumsuz algılarının çok yüksek olduğu görülmektedir.⁴⁰ Frewen ve diğ. (2008), bir çalışmada psikolojik rahatsızlığı olan bireylerin olumsuz otomatik düşüncelerinin fazla olduğu vurgulanmıştır.⁴¹

Tablo 4. Olumsuz Otomatik Düşünceler Ölçeği ve Kültürel Zeka Ölçeği Korelasyon Analizi ve Anlamlılık (p) Düzeyleri.

Olumsuz Otomatik Düşünceler Ölçeği	Üstbilişsel Zeka		Kültürel Zeka Ölçeği				Toplam Puan			
	p	r	P	r	p	r	P	r	p	r
Toplam	0,65	-0,02	<0,01	-0,17	0,05	0,09	<0,01	0,24	0,39	0,04

*p<0,01

Kültürel Zeka Ölçeği ve Olumsuz Otomatik Düşünceler Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Kültürel Zeka Ölçeği bilişsel zeka alt boyutu ile Olumsuz Otomatik Düşünceler Ölçeği arasında ters yönlü istatistiksel olarak anlamlı ve zayıf bir ilişki saptanmıştır (p<0,01). Kültürel Zeka Ölçeği davranışsal zeka alt boyutu ile Olumsuz Otomatik Düşünceler Ölçeği arasında aynı yönde istatistiksel olarak anlamlı ve zayıf bir ilişki saptanmıştır (p<0,01) (Tablo 4).

Kültürel Zeka Ölçeği alt boyutlarından bilişsel zeka alt boyutu ile Olumsuz Otomatik Düşünceler Ölçeği arasında ters yönlü ve zayıf, davranışsal zeka alt boyutu ile Olumsuz Otomatik Düşünceler Ölçeği arasında aynı yönlü ve zayıf bir ilişki saptanmıştır. Olumlu ve olumsuz düşünceler bütün insanlarda bulunmaktadır. Olumlu ve olumsuz düşünceler insanların yaşamında, davranışlarına yön verecek kadar etkilidir. Genel anlamda kişinin kendini değerlendirmesi, kişinin kendisiyle ilgili ifadeleri ve iç diyalogları, olaylara yorum getirebilmesi ile ilgilidir. Sosyal çevreden gelen uyarıcılar sonucunda bilinçli, hızlı ve doğal bir şekilde sözel ya da hayali olarak

ortaya çıkan düşünceler olarak ifade edilmektedir.⁴² Bu durumda araştırma sonucumuzda ulaşılan davranışsal zeka ve olumsuz düşünme arasında bir ilişki olması beklenen bir durumdur. Bireylerin sahip olduğu bilişsel süreçler ve değerlendirmeler birbirinden farklıdır. Bir olay karşısında bir kişi çok üzüntü duyarken başka bir kişi aynı üzüntüyü duymayabilir. Hatta bazı insanlar hiç üzüntü hissetmeyebilir.⁴³ Olumsuz düşünme mekanizması aktif işleyen insanların yaşamsal olayları, çevrelerini ve geleceklerini olumsuz olarak değerlendirme eğiliminde oldukları ve düşünce yapılarında bilişsel çarpıtmaların olduğu öne sürülmektedir.⁴⁴ Olumsuz otomatik düşünceler ve bilişsel çarpıtmaları fazla kullanmayan, hayata olumlu bakan insanların duygusal zeka seviyeleri genellikle yüksektir.⁴⁵ Çoklu zeka kuramında da vurgulandığı gibi yaşamsal aktivitelerden keyif alan, hayata pozitif bakan ve problem çözme yeteneği gelişmiş olan insanların bazı zeka yönlerinin yüksek olması beklenir. Bu bağlamda yaşadığı kültürel yapıyı benimseyerek, uyum sağlamış ve kültürel çeşitlilikleri rahatlıkla tanıyıp, algılama ve uyum çabası içinde olan insanların bilişsel süreçlerinde olumsuz otomatik düşüncelere

fazla yer vermemesi beklenir.⁴⁶⁻⁴⁷ Araştırma sonuçlarında; bilişsel zeka seviyesi yükseldikçe olumsuz otomatik düşüncelerinin azaldığı saptanmıştır. Bu beklenen bir durumdur. Ancak olumsuz otomatik ölçek puanı arttıkça davranışsal kültürel zeka seviyesinin de artması ilginç bir sonuçtur. Davranışsal kültürel zekâ, farklı kültürlerden insanlarla etkileşimde bulunurken uygun olan sözlü ya da sözlü olmayan davranış biçimlerini gösterebilme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır.^{4,5} İletişim sırasında sözel ve sözel olmayan öğeleri etkin kullanarak kendisini rahat ifade edebilen bir bireyin hayata dair olumsuz algıları ve bilişsel çarpıtmalarının fazla olmasının nedeni; açık ve etkin iletişimin toplumumuz tarafından çok benimsenmemiş olması olabilir. İletişimde net olan bireyin

karşı taraftan sürekli olumsuz tepkiler alması olumsuz otomatik düşüncelerinin artmasına ve davranışsal kültürel zekası yüksek olsa bile yaşamına uyarlamamasına yol açabilir. Kültürel zekâsı yüksek olan insanlar çevrelerinde yaşanan olaylar ve ilişkiler hakkında yüksek bilişsel algıya ve yeteneğe sahiptirler. Kültürel bilginin görünüşte farklı olan parçaları arasında bağlantı kurabilme ve bütünleştirebilme yeteneğine sahiptirler.⁴⁸ Böyle bir bireyin çevresinde yaşayan insanların yaşadığı acılara, hüznümlere duyarlı olması beklenebilir. Zamanla bu empatik yaklaşımı benimseyen özellikle davranışsal kültürel zekası yüksek bireyin yaşadığı çevreye ve dünyaya ilişkin olumsuz algılar geliştirmesi kaçınılmazdır. Bu bulgunun bir diğer nedeni de bu olabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, öğrencilerin kültürel zeka seviyeleri ve olumsuz otomatik düşünceleri ortalama düzeyde bulunmuştur. Öğrencilerin olumsuz otomatik düşüncelerinin kültürel zeka üzerinde etkisi olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda;

Üniversitelerin müfredatlarına öğrencilerin kültürel zeka kavramını tanımları ve geliştirmelerini destekleyici; yine bilişsel şemalarını, çarpıtmalarını ve olumsuz otomatik düşüncelerini tanıyabilecekleri içeriğe sahip seçmeli veya zorunlu dersler eklenmesi faydalı olabilir.

Ayrıca aynı araştırmanın daha geniş örneklem grubunda, her iki cinsiyete ve farklı sosyodemografik özelliklere sahip öğrenci

gruplarına uygulanması sosyodemografik özelliklerin kültürel zeka üzerindeki etkisini yordamaya yardımcı olabileceği, bu bakımdan yeni araştırmalar planlanması önerilmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın verileri Burdur il'inde kız öğrenci apartlarında (7 adet) ikamet eden ve üniversitede öğrenim gören kız öğrencilerden toplanmıştır. Araştırmanın evrenini 7 adet apartta kalan tüm kız öğrenciler toplam 552 kişi oluşturmuştur. Ancak araştırmanın uygulanması sırasında apartta olmayan kişiler ve araştırmaya katılmak istemeyen kişiler olması nedeniyle araştırmaya 400 kişi katılabilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Gardner H. (2006). Multiple intelligences: New horizons. Basic books. (Rev. ed.)." New York, NY: A Member of the Perseus Books Group 1-36.
2. Korkmaz Z. (1995). Türk Dili üzerine araştırmalar. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 1(629): 58.
3. Early PC, Soon A.(2003). Cultural Intelligence: Individual interactions across cultures. Stanford University Press, California, 102-320.
4. Ang S, Van Dyne L, Koh C. (2006). Personality correlates of the four factor model of cultural intelligence. Group and organization management, 31(1): 100-123.
5. Ang, S, Van Dyne L, Tan ML.(2008). Cultural Psychology: Michele J. Gelfand, Chi-Yue Chiu, Ying-Yi Hong (editors). Chapter 6: Cultural intelligence. The Cambridge, 272-282.
6. Moynihan LM, Peterson RS, Earley PC. (2006). Cultural intelligence and the multinational team experience: Does the experience of working in a multinational team improve cultural intelligence? National Culture and Groups. Emerald Group Publishing Limited, 9: 299-323.
7. Cross CP, Brown GR, Morgan TJ, Laland KN. (2016). Sex differences in confidence influence patterns of conformity. British Journal of Psychology, 12-25.

8. Jauk E, Freudenthaler HH, Neubauer AC. (2016). The dark triad and trait versus ability emotional intelligence. *Journal of Individual Differences*, 37: 112-118.
9. Pardeller S, Frajo-Apor B, Kemmler G, Hofer A. (2016). Emotional intelligence and cognitive abilities—associations and sex differences. *Psychology, Health and Medicine*, 1-10.
10. Epstein CF. (2007). Great divides: The cultural cognitive, and social bases of the global subordination of women. *American Sociological Review*, 72(1): 1-22.
11. Ang S, Van Dyne L, Yee NK, Koh C. (2004). The measurement of cultural intelligence. Paper Presented at the Annual Meeting of the Academy of Management, New Orleans, LA.
12. İlhan M, Çetin B. (2014). Kültürel Zeka Ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29: 94-114.
13. Büyükoztürk Ş. (2007). Sosyal Bilimler için veri analizi el kitabı, Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık, 1-20.
14. Pallant, J. (2005). SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using SPSS for windows. Australia, McGraw-Hill Education, 1-58.
15. Tezbaşaran Ata A. (1997). Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 12: 22-25.
16. Hollan SD, Kendall PC. (1980). Cognitive self-statements in depression: Development of an Automatic Thoughts Questionnaire. *Cognitive Therapy and Research*, 4: 383-395.
17. Hisli N. (1990). Otomatik düşünceler ölçeğinin üniversite öğrencileri için geçerliliği ve güvenilirliği. *Psikoloji-Seminer Dergisi (Özel sayı)*, 8: 527-539.
18. Savaşır I, Şahin NH. (1997). Bilişsel-davranışçı terapilerde değerlendirme: Sık kullanılan ölçekler. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 9:1-52.
19. Yeşil S. (2010). 21. yüzyılın küresel örgütleri için kültürel zekâ. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19(2): 147-168.
20. Kahraman M. (2016). Yabancı dilde kültürel zeka, eğitim ve öğretim araştırmaları dergisi, 5(2): 12-18.
21. Talu N. (1999). Çoklu zeka kuramı ve eğitime yansımaları. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(15):164-172.
22. Brislin R, Worthley R, Macnab B. (2006). Cultural intelligence understanding behaviors that serve people's goals. *Group & Organization Management*, 31(1), 40-55.
23. Koçak S, Özdemir M. (2015). The role of cultural intelligence on the pre-service teachers' attitude toward multi-cultural education. *Elementary Education Online*, 14(4): 1352-1369.
24. Çetin ÇK. (2014). Kültürel Zeka: Uzakyol kaptanları ve uzakyol birinci zabitleri üzerinde bir araştırma. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(2): 134-155.
25. Peterson B. (2004). Cultural intelligence, a guide to working with people from other cultures. USA: Intercultural Press, 10-98.
26. Thomas DC, Inkson K. (2005). People skills for a global workplace. *Consulting to management*, 16(1): 1-5.
27. Abdollahi A, Yaacob SN, Talib, MA, Ismail Z. (2015). Social anxiety and cigarette smoking in adolescents: The Mediating role of emotional intelligence. *School Mental Health*, 7(3): 184-192.
28. Trinidad DR, Johnson CA. (2002). The Association between emotional intelligence and early adolescent tobacco and alcohol use. *Personality and Individual Differences*, 32(1): 95-105.
29. Gardner H, Hatch T (1989). Educational implications of the theory of multiple intelligences. *Educational Researcher*, 18(8): 4-10.
30. Sternberg RJ, Grigorenko EL. (2006). Cultural intelligence and successful intelligence. *Group and Organization Management*, 31(1): 27-39.
31. Katsillis J, Rubinson R. (1999). Cultural capital, student achievement, and educational reproduction: The case of Greece. *American Sociological Review*, 270-279.
32. Stempel C. (2005). Adult participation sports as cultural capital a test of bourdieu's theory of the field of sports. *International Review for the Sociology of Sport*, 40(4): 411-432.
33. Çellek T. (2002). Yaratıcılık ve Eğitim Sistemimizdeki Boyutu. *Üniversite ve Toplum*, 2(1): 2-4.
34. Harputlugil M. (2004). Bir çoklu zeka kuramı uygulaması. *İlköğretim-Online*, 3(2): 67-72.
35. Shmueli Gabel R, Dolan SL, Luc Cerdin J. (2005). Emotional intelligence as predictor of cultural adjustment for success in global assignments. *Career Development International*, 10(5): 375-395.
36. Trevarthen C. (2005). Action and emotion in development of cultural intelligence: Why infants have feelings like ours. *Emotional Development*, 61-91.
37. Tanju EH. (2010). Çocuklarda kitap okuma alışkanlığına genel bir bakış. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(21):30-39.
38. Özden Y. (2005). Öğrenme ve öğretme. Pegem Yayınları. 7.Baskı, Ankara: Başak Matbaası, 109-135.
39. Roothman B, Kirsten DK, Wissing MP. (2003). Gender differences in aspects of psychological well-being. *South African Journal of Psychology*, 33(4): 212-218.
40. Beshai S, Dobson KS, Adel A, Hanna N. (2016). A Cross-cultural study of the cognitive model of depression: Cognitive experiences converge between Egypt and Canada. *PloS one*, 11 (3). e0150699.
41. Frewen PA, Evans EM, Maraj N, Dozois DJA. (2008). Letting go: Mindfulness and negative automatic thinking, cognitive therapy and research, 32 (6): 758-774.
42. Beck AT, Freeman A, Davis DD. (2004). *Cognitive Therapy of Personality Disorders*. Second Edition, New York: The Guilford Press, 1-28.
43. Şar AH, Barut Y, Koç M. (2007). Bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı grupla psikolojik danışmanın son çocukluk çağı (7-11 yaş) depresyonuyla başetmeye etkisi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14: 18-32.
44. Aysan F, Bozkurt N. (2000). Bir grup üniversite öğrencisinin kullandığı başa çıkma stratejileri ile depresif eğilimleri ve olumsuz otomatik düşünceleri arasındaki ilişki. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12: 25-38.
45. Deniz M, Avşaroğlu S. (2014). Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ yeteneklerinin karar vermede özsaygı ve karar verme stillerini açıklama düzeyinin incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1): 121-138.
46. DiMaggio P. (1997). Culture and cognition. *Annual Review of Sociology*, 23: 263-287.
47. Srivastava SB, Banaji MR. (2011). Culture, cognition, and collaborative networks in organizations. *American Sociological Review*, 76(2): 207-233.
48. Mercan N. (2016). Çok kültürlü ortamlarda kültürel zekanın kültürler arası duyarlılık ile ilişkisine yönelik bir araştırma. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1): 1-13.